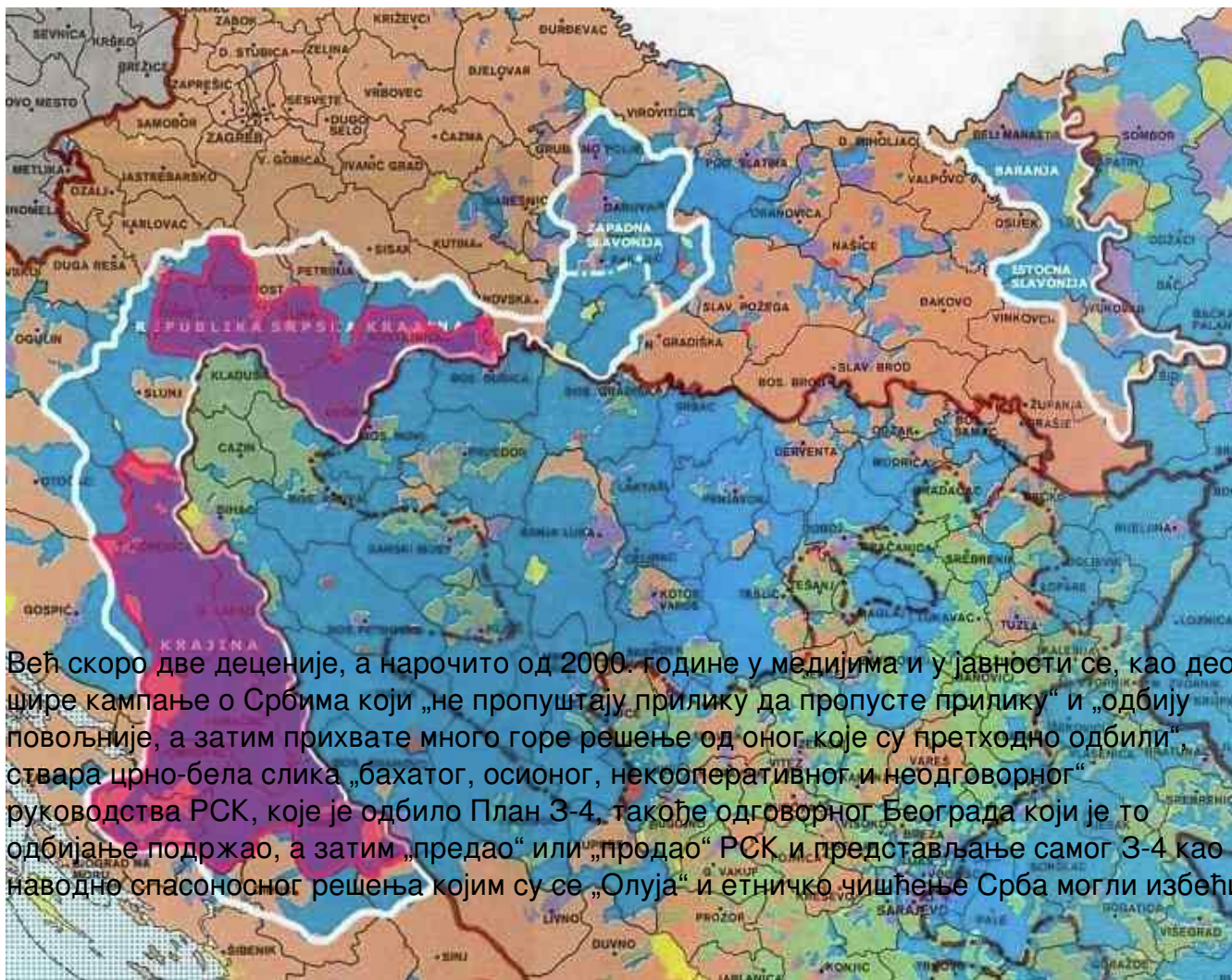

Са 20. годишњицом хрватске акције „Олуја“ и етничког чишћења између 200 и 250.000 Срба са простора РСК, поново је у нашој јавности актуелизовано питање (не)прихватања Плана 3-4 (Загреб 4).

Већ скоро две деценије, а нарочито од 2000. године у медијима и у јавности се, као део шире кампање о Србима који „не пропуштају прилику да пропусте прилику“ и „одбију повољније, а затим прихвате много горе решење од оног које су претходно одбили“, ствара црно-бела слика „бахатог, осионог, некооперативног и неодговорног“ руководства РСК, које је одбило План 3-4, такође одговорног Београда који је то одбијање подржао, а затим „предао“ или „продао“ РСК и представљање самог 3-4 као наводно спасоносног решења којим су се „Олуја“ и етничко чишћење Срба могли избећи.

У креацији такве једностране слике се изузетно некритично у први план гурају предности плана, а готово нигде се не спомињу недостаци, поготово два кључна због којих је план био неприхватљив.

План 3-4 је озваничен почетком 1995. године и нудио је Србима у Крајини широку аутономију унутар Републике Хрватске. Крајина је, по плану, имала право на председника, парламент, владу и судове, име, заставу, грб, сопствени новац, употребу језика и писма, право на сопствене порезе, полицију, царину и склапање међународних уговора. Хрватска војска би могла да уђе у Крајину само на позив крајишког

председника, хрватски закони би се спроводили само уз сагласност Крајине, док би спорове између Крајине и Хрватске решавао посебан уставни суд.

На први поглед, план је заиста, према речима Герда Аренса, једног од аутора, био „исувише великодушан према Србима“. Била би то, како је приметио шеф кабинета Фрање Туђмана, шеф Хрватске обавјештајне заједнице и једно време председник хрватске владе Хрвоје Шаринић, држава у држави. Међутим, ђаво се као и обично крије у детаљима.

Као што се може видети из приложене карте, План 3-4 се односио на 11 општина, тачније на два аутономна котара — котар Глину (општине Глина, Вргинмост, Војнић, Двор и Костајница) и котар Книн (општине Книн, Обровац, Бенковац, Грачац, Доњи Лапац и Кореница).

Аутономне котаре је још средином 1992. уставним законом основала хрватска држава фингирајући добру вољу, толеранцију и поштовање људских и мањинских права пред међународном заједницом која је упозорила на једнострано избацивање Срба из Устава као конститутивног, односно државотворног народа одлуком Сабора 1991. године и њиховим свођењем на „националну заједницу“.

Аутономни котари, са невеликим овлашћењима, требало је да буду „замена“ за ранију равноправност. Када су Срби после 1995. почели да се у симболичном броју враћају у Хрватску, ти котари су маја 2000. укинута, само 4 месеца по избору нове, левичарске владе Ивице Рачана.

Дакле, аутори плана су предвидели неку врсту „унапређене верзије“ аутономних котара, полазећи од тада постојећег устројства хрватске државе. План би се према томе односио на једну трећину тадашње РСК, која у том моменту није само обухватала поменутих 11 општина, већ и насеља (тј. делове других општина као што се може видети на карти) која су имала српску етничку већину.

Све изван предвиђених 11 општина је, по плану, требало одмах вратити под хрватску власт, док би за Источну Славонију, Барању и Западни Срем важио већ познати прелазни период од две године, после којих би и тај део РСК био враћен под хрватску

власт.

Остаје велика непознаница шта би се догодило у деловима РСК који би одмах били враћени, како би се понашала хрватска војска, како би се понашало српско становништво по доласку хрватске власти и како би се та власт убудуће односила према том становништву, а тај простор није био мали и обухватао је општине или делове општина — Сињ, Дрниш, Госпић, Оточац, Слуњ, Огулин, Дуга Реса, Карловац, Петриња, Сисак, Новска, Пакрац и Нова Градишка.

Други кључни недостатак Плана З-4 је тај што је српска „држава у држави“ требало да буде подељена на два дела. Као што се може видети, општина Слуњ, која је била за РСК исто оно што је Брчко за Републику Српску, није била обухваћена планом. „Држава у држави“ без територијалне целовитости и линије комуникације није држава, већ недефинисана област која лако може бити неутралисана и стављена под пуну контролу њених противника.

Уосталом, и да су јануара 1995. године руководиоци РСК, уместо одбијања, беспоговорно прихватили план у оваквом облику, шта би се догодило? На ово је искрен одговор дао нико други до Хрвоје Шаринић: „Да су они тада рекли да прихватају план, онда би ми морали рећи да је он за нас неприхватљив, у овом облику“.

На крају, чак и кад су, пред саму „Олују“, 2. августа, Милан Бабић у америчкој амбасади у Београду и крајишка делегација на конференцији у Женеви, прихватили план као основу за даље разговоре, одговор хрватске делегације, охрабрене америчком подршком, био је ултимативни захтев за потпуном предајом. Толико о плану који је био „спас“ за Србе.

(Спутњик)